

Betänkandet SOU 2021:3 Skolbibliotek för bildning och utbildning (dnr U2021/00554)

Kulturnämnden ansvarar för kulturfrågor i Region Stockholm och svarar på betänkandet för regionens räkning.

Sammanfattning

- Region Stockholm ser mycket positivt på utredningens ambitionshöjande syfte och att skolbiblioteksverksamhetens värde för skolan lyfts fram genom förslagen, att skolbibliotekariernas profession föreslås stärkas och att nya riktlinjer för skolbibliotek ska tas fram.
- Ambitionshöjningen gällande skolbibliotekens kvalitet är, vill Region Stockholm betona, också en viktig satsning på läs- och skrivfrämjande arbete.
- Region Stockholm ser positivt på utredningens förslag att den regionala biblioteksverksamheten i sitt arbete ska främja skolbibliotek som är verksamma i regionen, när det är lämpligt. Dock kräver detta uppdrag större kompensation än den föreslagna, samt att Skolverket huvudsakligen ansvarar för fortbildning och verksamhetsutveckling för skolbiblioteken. Det är bara genom att skolan äger frågan om skolbibliotek som en reell förändring och utveckling kan komma till stånd.
- Det strategiska arbetet gentemot skolans huvudmän och beslutsfattare ryms inte inom regionala biblioteksverksamhetens ramar, och Region Stockholm bedömer det inte heller höra hemma här.
- I betänkandet framgår att finansiering ska skjutas till genom Kultursamverkansmodellen. Region Stockholm ingår inte i denna, men utgår ifrån att regionen blir finansierad i samma utsträckning, samt att ersättningen fördelas efter regionernas storlek.
- Region Stockholm vill slutligen också peka på de positiva konsekvenserna för konstområdet litteratur och dess utövare som ökad

kvalitet och ambition gällande skolbiblioteksverksamhet kan ha genom fler författarbesök i skolorna. Fler författare bereds möjlighet att möta sin publik, vilket också ger intäkter för regionens många kulturskapare inom området.

Kapitel 5 Tydliggöra former för samverkan om skolbiblioteksverksamhet

5.5.2 Samarbete mellan den regionala biblioteksverksamheten och skolbibliotek

Vad gäller den roll som regional biblioteksverksamhet kan spela för att upprätthålla och utveckla medieförsörjning, finns i Stockholmsregionen ingen regional mediecentral. Om nuvarande regionala transporter även ska inbegripa skolbiblioteken behöver frågan utredas gällande såväl ekonomiska som praktiska aspekter. Region Stockholm vill peka på det mycket kostsamma och arbetskrävande insatserna som behövs om skolorna ska låna in medier från andra bibliotek i regionen. Däremot skulle medieförsörjningen av medier på olika språk till skolbiblioteken behöva utredas.

Region Stockholm ställer sig positiv till att stärka skolbibliotekariernas profession, och som också framgår i utredningen är kollegial samverkan, utbildning, mentorskap och nätverk viktiga delar i detta. Skolbiblioteken saknar i de flesta kommuner det strukturella stöd som folkbiblioteken har i form av den regionala biblioteksverksamheten. Men om detta ska kunna ske på de sätt som föreslås, krävs betydligt mer än de medel som utredningen föreslår ska tillskjutas den regionala biblioteksverksamheten. Det är inte enbart fortbildning som skolbibliotekarier behöver stöd med, utan även såväl uppbyggnad som utveckling av skolbibliotekets verksamhet. Skolan sorteras dessutom under ett annat politikområde än folkbiblioteken. Detta sammantaget skulle innebära ett till stor del nytt område att sätta sig in i, bevaka och följa forskningen inom.

5.6.2 Bristande likvärdighet när det gäller regionalt stöd

Skolbiblioteksutvecklingen gynnar samarbete mellan folkbiblioteket och skolan utifrån båda parter uppdrag. Samverkan mellan skolbibliotekarier och folkbibliotekarier borde till stor del äga rum inom den egna kommunen. Det är främst där vinsterna med samverkan kan uppstå.

5.6.3 Brist på strukturella förutsättningar för samverkan

För att kunna erbjuda en adekvat fortbildning för skolbibliotekarier och även arbeta strategiskt med skolbiblioteksfrågor gentemot kommuner och andra huvudmän som utredningen föreslår skulle den regionala biblioteksverksamheten behöva betydligt större ekonomisk kompensation än de 200 tkr som nämns i utredningen. I en region av Stockholms storlek är just detta sista förslag en praktisk omöjlighet, och är dessutom med största sannolikhet utsiktslöst. Skolbiblioteksutvecklingen måste växa fram ur elevernas och skolans behov. Så länge skolan inte ser behovet kommer ingen sådan utveckling att äga rum. Att bibliotekssektorn ska kunna påverka skolan i den riktningen har inte visat sig vara en framkomlig väg.

5.7 Utredningens förslag och bedömningar

5.7.1 Förslag

Region Stockholm ser positivt på utredningens förslag att den regionala biblioteksverksamheten i sitt arbete ska främja skolbibliotek som är verksamma i regionen, när det är lämpligt. Dock med en del reservationer. Skolbiblioteksverksamhet är på flera sätt vitt skild från folkbibliotekens verksamhet för barn och unga. Där skolbiblioteket arbetar med skolans mål och läroplan för ögonen, baseras folkbibliotekens verksamhet på kulturpolitiska mål. Synen på läsning skiljer sig också därmed delvis åt. Skolan fokuserar på läskunnighet och läsförståelse, och folkbiblioteket på ett mer vidgat textbegrepp och barns egen läslust. Detta är något som också tas upp i utredningen. Till viss del kan det försvåra gemensam fortbildning. Till detta ska läggas att antalet personer som den regionala biblioteksverksamhetens fortbildning skulle rikta sig till skulle växa betydligt, vilket kräver en utvidgning av den regionala biblioteksverksamheten.

Det är också viktigt att slå fast att skolbiblioteket som pedagogisk resurs i skolan inte ligger inom den regionala biblioteksverksamhetens vanliga kompetensområde. Därför bör Skolverket främst stå för fortbildning och verksamhetsutveckling. Inom Nationellt centrum för språk-, läs- och skrivutveckling (NCS) på Skolverket finns upparbetade strukturer som utredningen påpekar. Vidare beskriver utredningen de regionala nätverk som NCS redan har kontakt med, som redan ordnar fortbildningsinsatser och har uppdrag som rör skolbibliotek och skapar mötesplatser för skolbibliotekarier. Det är, ser Region Stockholm, av betydelse att tydliggöra vilka roller och ansvar den regionala biblioteksverksamheten respektive NCS kommer att ha. Skolverket får dock beakta att skolbibliotek arbetar med hela läroplanen och inte enbart med elevernas läs- och skriftfärdigheter. Det är bara genom att

skolan äger frågan om skolbibliotek som en reell förändring och utveckling kan komma till stånd.

Region Stockholm vill också påpeka att skolan behöver ett kompetenslyft om vad ett skolbibliotek är och vilken resurs det kan vara för elever och hela skolan.

Utredningen föreslår att skolbiblioteksplaner ska upprättas av alla skolhuvudmän och skickas till Kungliga biblioteket. Region Stockholm anser att det borde vara Skolinspektionen som ska följa upp planerna för skolbibliotek. Även om skolbiblioteken ingår i kommunens biblioteksplan, så bör delen som berör skolbiblioteken följas upp enskilt. Den regionala biblioteksverksamheten följer enligt bibliotekslagen redan upp kommunernas biblioteksplan.

Avslutningsvis vill Region Stockholm peka på att skolbiblioteksutvecklingen även kan leda till att fler författare bjuds in till skolor. Fler elever får möta författare och bli inspirerade att läsa men även att skriva själva. Detta leder också till fler arbetstillfällen för författarna ifråga.

Kapitel 8 Konsekvenser av utredningens förslag

8.5.1 Den kommunala självstyrelsen

Region Stockholm välkomnar utredningens skrivning om "... när det är lämpligt" eftersom det föreligger vitt skilda förutsättningar för de olika regionerna att främja även skolbiblioteken. I en så stor region som Stockholm med nära en fjärdedel av landets befolkning finns potentiellt väldigt många skolbibliotekarier, åtminstone på sikt. Att arrangera fortbildningsdagar för både regionens barnbibliotekarier och skolbibliotekarier kräver att arrangemangen erbjuds flera gånger för att alla som vill ska kunna delta. Som beskrivet ovan kommer Regionbibliotek Stockholm att behöva utöka verksamheten betydligt för att kunna fullgöra ett sådant uppdrag.

8.6.2 Kostnader för regionerna

Av betänkandet framgår att finansiering ska skjutas till genom Kultursamverkansmodellen. Region Stockholm inte ingår i denna, men utgår ifrån att regionen blir finansierad i samma utsträckning. Ytterligare en aspekt av ersättningen är regionernas storlek. Region Stockholm anser att en fördelningsnyckel bör användas baserad på regionernas storlek.